

4

Herdenking naar aanleiding van het overlijden van koningin Elizabeth II

Aan de orde is **de herdenking naar aanleiding van het overlijden van koningin Elizabeth II**.

De voorzitter:

Ik wil aan de leden vragen om hun plaats weer in te nemen. Wilt u plaatsnemen? Dank u wel.

Aan de orde is de herdenking van koningin Elizabeth II van het Verenigd Koninkrijk. Ik heet de Kamerleden, het publiek op de publieke tribune, de mensen die de herdenking online meemaken en de bewindspersonen in vak-K welkom. In het bijzonder een warm welkom aan mevrouw Joanna Roper, ambassadeur voor het Verenigd Koninkrijk in Nederland. Ik verzoek u allen, voor zover dat mogelijk is, om te gaan staan.

Vandaag herdenken wij koningin Elizabeth II, sinds 1952 staatshoofd van het Verenigd Koninkrijk en veertien andere landen, waaronder Canada, Australië en Nieuw-Zeeland.

Toen Elizabeth opgroeide, verwachtte zij niet dat zij koningin zou worden. Ineens werd zij toch eerste in lijn voor de troon. Haar reactie van toen sprak boekdelen. Volgens haar grootmoeder bad de prinses lang voor de komst van een broertje; hij zou dan voorgaan. Maar toen zij eenmaal de taak kreeg, pakte zij die op met een ongeëvenaarde toewijding: volhardend en standvastig in een zeldzaam lange periode van 70 jaar. Haar enorme plichtsbesef en arbeids-ethos zijn beroemd.

Slechts twee dagen voor haar overlijden heeft zij mevrouw Liz Truss nog gevraagd minister-president te worden. Koningin Elizabeth werkte door totdat het echt niet meer kon, bijna letterlijk tot de laatste snik. Dat enorme verantwoordelijkheidsgevoel leverde haar tijdens haar leven en nu, na haar dood, veel respect op. Zo wist Elizabeth de monarchie overeind te houden, iets wat zij ook als haar plicht beschouwde.

Zich immer bewust van de grote symboliek van haar daden, combineerde zij haar zware verantwoordelijkheidsgevoel ook met een zekere lichtheid en een soms briljant gevoel voor timing. Legendarisch waren bijvoorbeeld de paar woorden Gaelic die zij uitsprak tijdens een staatsbezoek aan Ierland in 2011. Dit deed meer voor de Anglo-Ierse relaties dan jaren van diplomatie.

Toen ik ambassadeur Joanna Roper gisteren sprak over die zekere lichtheid bij de uitvoering van een loodzware klus, verwoordde zij het als volgt: de koningin had altijd een twinkeling in haar ogen en zij was good-humoured tot het einde toe. Zo was ze bondgirl in 2012 bij de opening van de Olympische Spelen in Londen en sprong ze uit een helikopter. Zo leek het tenminste. Voor haar 70-jarige jubileum organiseerde zij een teaparty met niemand minder dan beertje Paddington. Ze haalde uit haar tas een "emergency sandwich" met marmelade.

Wij allen kennen geen andere queen van Engeland dan Elizabeth. Zij was 70 jaar lang de constante factor in een

constant veranderende wereld. Ze aanschouwde de opkomst van het socialisme en het thatcherisme. Ze kreeg te maken met onbegrip en kwaadheid van het volk na de tragische dood van prinses Diana. Er zijn oorlogen in haar naam gevoerd en ze was er getuige van dat Europa zich verenigde, maar ze maakte ook de brexit mee. Ze ervoer de gruwelijke gevolgen van een IRA-aanslag in persoonlijke kring. Het wel en wee van de Windsors kon stevast rekenen op veel, heel veel, media-aandacht.

Toen tijdens haar koningschap corona hard insloeg in de levens van mensen, sprak zij het volk bemoedigend toe. Wrang is het dat ook zij enige tijd later vanwege de strikte coronaregels moederziel alleen in de kerken afscheid moest nemen van haar geliefde man. Dat lot viel vele anderen toen ook ten deel.

70 jaar lang wist ze met haar kalme onverstoornis alle zware gebeurtenissen een voor een het hoofd te bieden. De jonge prinses Elizabeth zou in haar vroege jeugd tegen haar paardrijnstructeur gezegd hebben dat ze graag "op het platteland had willen wonen, met veel honden en paarden". Ze stierf op haar geliefde Balmoral, waar zij dié droom ondanks alle verplichtingen die haar toekwamen toch een beetje wist waar te maken.

Dames en heren. Ik spreek voor velen als ik zeg: het overlijden van queen Elizabeth II marks the end of an era. Ik rond af met de woorden die onze koningin Juliana zei tegen koningin Elizabeth: "Hoe fel aan de ene kant wij met elkaar gewedijverd en zelfs gevochten hebben of anderzijds zelfs de hechtste verbonden hebben gesloten,uren zijn wij, en daarom voorbestemd goede vrienden te wezen." Namens de Tweede Kamer wens ik het Britse volk en alle nabestaanden van Elizabeth II alle sterkte toe met dit verlies. Ik wens hen alle goeds, voorspoed en welvaart toe. De nieuwe koning, Charles III, wens ik de kracht en de wijsheid om zijn rol te vervullen.

Dan geef ik nu het woord aan de vicepremier.

Minister Kaag:
Dank.

Mevrouw de voorzitter, your excellency, madam ambassador. "I have in sincerity pledged myself to your service, as so many of you pledged to mine. Throughout all my life and with all my heart I shall strive to be worthy of your trust." Dit zijn de woorden van de op dat moment 27-jarige Elizabeth op de dag van haar kroning. De belofte om haar hele leven met heel haar hart het in haar gestelde vertrouwen waar te maken, kwam ze na.

Vandaag herdenken wij koningin Elizabeth II, die als jonge vrouw al ten volle was doordrongen van plichtsbesef en dat gedurende haar 70-jarige koningschap zou blijven. Met haar overlijden komt een tijdperk ten einde. Haar koningschap leest als een geschiedenisboek en is dat in feite ook. Als 25-jarige koningin werd ze ontvangen door een hoogbejaarde premier Churchill, terwijl ze vlak voor haar overlijden kennismaakte met de nieuwe premier, Liz Truss, de vijftiende tijdens haar koningschap. Het is een boek dat aanvangt tijdens de wederopbouw en dat de roerige jaren zestig, de terreurdreigingen van de IRA, de Falklandoorlog, de opkomst van Labour en het thatcherisme beslaat. Het is

een boek waarin de Britten onderdeel zijn van de Europese eenwording, maar er in 2020 voor kiezen om de Unie te verlaten, en waarin het Britse Rijk transformeert in een gemenebest, waardoor de verbondenheid met de door haar zo geliefde oud-koloniën in stand blijft.

In die veranderende wereld bleef koningin Elizabeth een baken. Ze voer mee op de golven van de tijd, terwijl ze standvastig haar eigen koers bepaalde. Ze wist zich aan te passen, zonder aan de eeuwenoude tradities van het ambt te tornen. Ze liet modernisering toe, maar bleef rolvast met, zeker in haar laatste jaren, steeds meer ruimte voor die subtiele Britse humor. Elizabeth zei ooit: een koningin moet gezien worden. Ze liet zichzelf zien als koningin in talloze werkbezoeken, tijdens de jaarlijkse kersttoespraak en op buitenlandse reizen. Maar de vrouw achter het ambt hoefde zich niet te laten kennen. Koningin Elizabeth bleef gedurende die 70 jaar ook altijd mysterieus en ongenaakbaar.

Met een pers die niet meer op afstand bleef en een flinke storm in haar privéleven wist zij toch het instituut en het ambt te beschermen. Ze leefde haar leven letterlijk in dienst van het koninkrijk. Alleen op eerste kerstdag en eerste paasdag bleven de aktemappen gesloten. 24 en 48 uur na de geboortes van haar kinderen boog ze zich weer over de eerste te tekenen stukken. Ze werkte door tijdens een coronabesmetting en twee dagen voor haar overlijden ontving ze premier Truss. "Gestorven in het harnas" is een bekend begrip, dat zij een bijzondere lading heeft gegeven.

Die ongeëvenaarde werklust maakte ook dat zij talloze staatsbezoeken bracht aan het Gemenebest en daarbuiten. Het bracht haar vier keer naar Nederland, waar ze blijk gaf van grote interesse voor de langdurige historische band die tussen onze landen bestaat. Tijdens haar werkbezoek aan ons land in 2008 zei ze over de vriendschap tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk: "Over the many hundred years of our shared history there are few nations who are able to claim a closer bond." Ze sprak ook over de veranderende rol van het Verenigd Koninkrijk in Europa en de rol van Nederland daarin. "As we look forward to a new partnership with Europe, it is our shared values and a commitment to each other that are our greatest asset and demonstrate that even through change our enduring alliance remains strong." Die gemeenschappelijke waarden en warme vriendschap verbinden ons nu in het verleden en zullen dat ook doen in de toekomst. Dat koningin Elizabeth daarin een belangrijke rol speelde, toont ook de bloemenzee dezer dagen voor de Britse ambassade in Den Haag.

Mevrouw de voorzitter. Koningin Elizabeth is het gezicht van een tijdperk. Zeven decennia zorgde zij voor houvast in een woelige wereld. De moderne Elizabethaanse tijd begon met het bouwen aan een duurzame Europese vrede en eindigt op een ongewis moment. Haar evenwichtigheid zal gemist worden. Namens het kabinet herdenk ik met groot respect. Onze gedachten zijn bij haar kinderen, kleinkinderen, familie en vrienden, die haar zeer zullen missen, en bij de Britse bevolking, die door moet zonder hun koningin. Hopelijk bieden de massale steunbetuigingen van over de gehele wereld troost in deze moeilijke tijd.

Madam ambassador, I wish to align myself with the condolences expressed of course by the president of the chambers. We also congratulate King Charles and wish him all

the best of British luck, dare I say, in his very challenging task. Thank you.

De voorzitter:

Dank u wel. Mag ik nu iedereen verzoeken een moment van stilte in acht te nemen?

(De aanwezigen nemen enkele ogenblikken stilte in acht.)

De voorzitter:

Dank u wel. Dan schors ik de vergadering voor een enkel moment, zodat u uw medeleven kunt betuigen aan de ambassadeur.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.